

Asia: VN/10343/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi saaristolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yhteenveto kommentteistanne lausuntokoosteen laatimista varten

Järvi-Suomen kylät ry pitää saaristolain uudistamista tarpeellisena. Saaristolain tavoitteeksi asetettu saariston elinvoiman vahvistaminen ja asumisen edellytysten turvaaminen on myönteistä. Lausunnossa tuodaan esiin monipaikkaisuuden ja kausiasukkaiden merkittävää roolia saariston elinvoimalle sekä niiden vaikutuksia palvelutarpeisiin ja kustannuksiin. Rahoituksen tulee kompensoida saaristo-olosuhteista aiheutuvia lisäkustannuksia, erityisesti pelastustoimen, sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä liikenteen osalta. Sisämaan saaristoisten alueiden haasteet ovat samat kuin ulkosaariston, joten niiden erityispiirteet on otettava huomioon niin kuntien kuin hyvinvointialueiden rahoitusmalleissa.

Liikkumisen ja saavutettavuuden turvaaminen nähdään keskeisenä elinvoiman ja yhdenvertaisuuden edellytyksenä. Yhteysalusliikenteen ja yksityistielossien rahoituksen tulee olla turvattu, eikä kustannuksia tule siirtää asukkaille. Tämä liikenne on välttämätön saaristoisten alueiden asumiselle, elinkeinotoiminnalle, matkailulle ja turvallisuudelle. Myös kausiasutuksen vaikutukset palvelutarpeeseen ja kustannuksiin tulee huomioida nykyistä paremmin.

Kommenttinne 1–2 §:ään sekä niiden perusteluihin

Järvi-Suomen kylät ry on näiden perustelujen osalta samaa mieltä kuin Suomen Kylät ry ja Etelä-Savon maakuntaliitto omissa lausunnoissaan.

Kommenttinne 3–6 §:ään sekä niiden perusteluihin

Saaristo-olosuhteet eivät määräydy pelkästään maantieteellisen sijainnin perusteella. Eri saaristoalueet eroavat toisistaan ja nämä erot tulee huomioida lakia toimeenpantaessa. Järvialueilla saaristojen hajanaisuus, pitkät etäisyydet ja kausivaihtelu sekä vuoden aikojen vaihtelu haastavat palvelujen järjestämisen. On tärkeää huomioida nämä seikat rahoitusratkaisuja tehtäessä tai voimavaroja suunnattaessa, etteivät järvisaaristot jää merisaaristoja huonompaa asemaan. Tärkeintä on taata toimintaedellytykset palvelujen saavutettavuudelle, toimiville liikenneyhteyksille sekä arjen sujuvuudelle.

Saaristoisten hyvinvointialueiden tunnistaminen lainsäädännössä on myönteistä. Rahoituksen on perustuttava todellisiin kustannuksiin ja oltava läpinäkyvää, jotta saaristoisuuden lisäkustannukset huomioidaan oikeudenmukaisesti. Rahoituksessa tulee ottaa huomioon myös kasiasukkaiden aiheuttamat kustannukset peruspalvelujen osalta, joita ovat esim. pelastuspalvelujen tuottamisesta aiheutuvat kustannukset.

Saaristoalueiden asukkaiden osallistaminen heitä koskevaan päätöksentekoon on ensiarvoisen tärkeää. Heillä tulee olla aidosti mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon niin kunta- kuin valtiontasolla. Saaristovaikutusten arviointi ja asukkaiden kuulemisen uudet tavat tulisi ottaa käyttöön monipuolisesti päätöksenteon valmisteluun.

Tärkeää on huomioiden kuten Etelä-Savon maakuntaliitto lausunnossaan toteaa:

” Sivulla 17 kuvataan “kausiasutus aiheuttaa yli miljoonan euron vuosikustannukset neljällä hyvinvointialueella.” Etelä-Savo täsmentää tässä, että kulut maakuntamme pelastustoimelle ovat 4.1 miljoonaa ja sosiaali- ja terveyssektorille 1.6 miljoonaa.”

Kommenttinne 7–8 §:ään sekä niiden perusteluihin

Järvi-Suomen kylät ry on näiden perustelujen osalta samaa mieltä kuin Suomen Kylät ry ja Etelä-Savon maakuntaliitto omissa lausunnoissaan.

Etelä-Savossa sijaitsee 8 Suomen 21 yksityistielossista tai -lautoista, eli yli kolmasosa koko maan yksityistielossi- ja lauttaverkostosta. Yksitystielauttojen ja -lossien kaluston uusimisesta, huollosta, henkilökunnan palkkaamisesta ja liikennöinnin ylläpitämisestä vastaa aina yksityistien tiehoitokunta. Tämä iso vastuu toimijoille, jotka tekevät tätä työtä talkoilla. Lisäksi suurin osa kalustosta on vanhenemassa ja uusia ympäristöystävällisempiä lauttoja sekä losseja tulisi hankkia, mutta niiden rahoitukseen ei saada tukea. Saaristolaki takaa tämän palvelun ja sen kehittämisen ulkosaaristojen alueelle. Tässä vaadimme saaristoisten alueiden tasapuolista kohtelua.

Yksitystielossien ja -lautojen rahoituksen tulisi olla pitkäjänteisempää eikä sidottu vuosittaisiin budjettipäätöksiin, sillä ovathan ne tärkeä osa saaristojen turvallisuutta.

Kommenttinne 9–10 §:ään sekä niiden perusteluihin

Hallitusohjelmassa todetaan: Suomi elää maaseudusta ja metsistä ja saaristo- ja vesistöalueet ovat vertaansa vailla – ainutlaatuinen saaristomme on maamme ehdoton vahvuus. Saaristolaki kuvaa näitä alueita oikealla tavalla. Saaristossa on paljon alkutuotantoa, elinkeinoja ja uudenlaista yrittäjyyttä. Pykälän perusteluissa on korostettu ainoastaan ulko- ja välisaaristo, joiden rinnalle pitäisi nostaa myös sisäsaaristo. Samat perusteet koskevat kaikkia saaristomuotoja ja tämä on myös yhdenvertaisuuskysymys.

Saaristovaikutusten arviointi on tärkeä työkalu. Järvi-Suomen kylät ry korostaa, että arvioinnin avulla voidaan tunnistaa päätösten vaikutuksia saaristoalueisiin ennakolta ja varmistaa, että erityisolosuhteet huomioidaan aidosti. Arvioinnin tulee ohjata päätöksentekoa käytännössä, ja siinä on huomioitava myös eri saaristotyyppien, kuten järvisaaristojen, erityispiirteet.

Saatavilla olevan tilastotiedon lisäksi tulisi huomioida saaristoalueilta saatava paikallistieto, kokeilla uusia osallisuuden ja asukkaiden kuulemisen keinoja sekä vahvistaa vuorovaikutuksen rakenteita, jotta asukkaiden kokemustieto saataisiin paremmin käyttöön päätöksentekoa valmisteltaessa.

Saaristoalueiden merkitys kokonaisturvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta on keskeinen. Asuttu ja toimiva saaristo tukee viranomaistoimintaa, varautumista, huoltovarmuutta sekä alueellista turvallisuutta. Tästä näkökulmasta saariston elinvoiman vahvistaminen ei ole pelkästään aluepoliittinen kysymys, vaan osa kansallista turvallisuuspolitiikkaa.

Saaristojen tietoliikenneyhteyksien toimivuus on tärkeää niin elinkeinotoiminnan kuin turvallisuuden kannalta. Niiden toimivuuteen tulisi kiinnittää erityistä huomioita erityisesti häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Kommenttinne 11–12 §:ään sekä niiden perusteluihin

Järvi-Suomen kylät ry pitää hyvänä, että laki mahdollistaa avustukset saariston maiseman, luonnon ja kulttuuriympäristön hoitoon. Tämä on tärkeää työtä saaristojen asukkaiden ja yhteisöjen näkökulmasta. Avustusjärjestelmän tulee olla selkeä, saavutettava ja pitkäjänteinen, jotta myös pienet toimijat voivat hyödyntää sitä.

Saaristolaki edellyttää, että saariston erityispiirteet näkyvät alueiden käytön suunnittelussa. Tämä on tärkeää, koska kaavoitus vaikuttaa ratkaisevasti saariston elinvoimaan, asumiseen, elinkeinoihin sekä ympäristö ja kulttuuriarvojen säilymiseen. Suunnitteluratkaisujen tulee konkreettisesti tukea sekä arjen sujuvuutta että saariston kestävä kehitystä. Alueiden käytön suunnittelulla on tärkeä rooli huomioitaessa kulttuuri- ja luontoarvot osana kehittyvää saaristoa.

Kommenttinne 13–14 §:ään sekä niiden perusteluihin

Järvi-Suomen kylät ry on näiden perustelujen osalta samaa mieltä kuin Suomen Kylät ry lausunnossaan.

Kommenttinne vaikutuksista (luku 4.2 Pääasialliset vaikutukset)

Järvi-Suomen kylät ry on näiden perustelujen osalta samaa mieltä kuin Suomen Kylät ry lausunnossaan.

Kommenttinne yleisperusteluista (luvut 1–12, lukuun ottamatta lukuja 4.2 Pääasialliset vaikutukset ja 7 Säännöskohtaiset perustelut)

-

Kommenttinne saaristoasian neuvottelukuntaa koskevasta valtioneuvoston asetusalunneuksesta

-

Lintunen Mervi
Järvi-Suomen kylät ry